

"AKSU NEZMİLERİ"

Yrd. Doç. Dr. Erkin EMET

Toplayıp Neşre Hazırlayan: Tuniyaz METNİYAZ; Xinjiang (Doğu Türkistan) Yaşlar-Ösmerler Neşriyat, Urumçi 1993 (HX684 s.)

Doğu Türkistan vilayetlerinden Aksu, Eski İpek Yolu'nun orta kısmında, Tanrıdağları'nın güneyinde, Teklimekan çölünün kuzeyinde bulunur. Verimli bir araziye ve zengin yer altı kaynaklarına sahip olan Aksu'nun nüfusu 1.5 milyondan fazladır. Bunun % 76.25'ini Uygur Türkleri teşkil eder. Aksu'da eski Türk kültürünün tanığı olan pek çok yer vardır. Bunlardan başlıcaları: Aksu Bay nahiyesinde Kızıl Budizm (Kızıl Mingöyi), Kuçar nahiyesinde Kumtur Budizm, Sim-sim Budizm, Mazar Beği Budizm, Kızıl Kargadaki Tor Budizm mağaralarıdır. Bunlar ecdadımızın hem Türk milli kültür hazinesine, hem de dünya medeniyetine bıraktığı büyük mirasın birer parçasıdır.

"Şarkı ve dans mekanı" olarak bilinen Aksu vilayetinde çalışkan, sanatsever atalarımız oldukça zengin halk edebiyatı ve halk sanatı zenginlikleri yaratmışlardır. Uygur klasik musikisi on iki makam'ın temeli sayılan, kendine özgü özelliğe sahip olan makamları şirlerinin çeşitliliğiyle musikisinin hoşluğuyla geniş alana yayılan kuçar şarkıları, işte o zenginliklerimizin örnekleridir. Bu edebiyat ve sanat zenginlikleri eskiden beri nesilden nesile aktarılarak bize kadar ulaşmıştır. Bu miraslar günümüzde halkımızın manevi hayatını zenginleştirmede rol oynadığı gibi toplumun siyasi ve sosyal hayatını, tarihini, örf ve âdetlerini felsefi görüşlerini, dilini anlamak ve araştırmak açısından da önemli birinci

malzemedir. Bugüne kadar Aksu halk edebiyatını derleme, neşretme cihetlerinde bazı çalışmalar yapılmışsa da, bunlar sürekli ve geniş çapta olmamıştır. 1978'de yürürlüğe konulan açıklık politikasından sonra, halk edebiyatı çalışmaları hızlandırılmıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, Milli İşler Komitesi, Çin Halk Cumhuriyeti Edebiyat ve Sanat Araştırmaları Derneğinin 1980 yıl, 808 Nolu resmi kararı ve Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi (Doğu Türkistan) Komitesi Bürosu ile Şinjiang Halk hükümetinin 1987 yıl, 44 nolu kararına göre vilayetlerde, ilçe ve nahiyelerde halk edebiyatını derleme toplama gruplar oluşturularak, halk edebiyatını derleyip neşretme faaliyeti başlatılmıştır. Aksu vilayetinde de ilgili makamların desteğiyle, edebiyatçılar, öğretmenler, öğrenciler, halk koşakçıları, halk masalcıları ve halk sanatçılarının yardımıyla Aksu vilayeti merkezinde ve sekiz ilçede pek çok halk edebiyatı ürünü toplanmıştır.

Aksu Nezmileri (Aksu Koşmaları) adlı kitap, Aksu vilayetindeki Uygur halk koşmalarının örneği niteliğindekilerden seçilerek oluşturulmuştur.

"Aksu Nezmileri" (Aksu koşmaları): "Dolan Dokuz Makamının Güftesi", "Kuça Türküleri ve Kuça Meşrepleri", "Emgek Koşakları", "Siyasi Koşaklar", "Murasım Koşakları", "Muhabbet Koşakları", "Hayat Koşakları ve Diğer Koşaklar", "Çocuk Koşakları"; "Aksu Halk Eğlenceleri (Aksu Helik Elnegmeleri), gibi on bölümden oluşmaktadır.

Bu eser içeriğinin zenginliği, şekillerin çeşitliliği, yerli örneklerin çokluğu, dilinin canlılığı ve sadeliğiyle dikkat çekmektedir.

* Aksu Koşmaları